

BACHELOROPPGAVE

«Du må tro det før du kan se det»

Omsorgsvikt og barn i sårbare livssituasjoner, hvordan kan vi jobbe med dette i barnehagen og i samarbeid med andre etater?

av

Kandidatnummer 223 Marita Hovden

&

Kandidatnummer 202 Ann-Iren Tveneseter

Barnehagelærerutdanning deltid, avd Sogndal

BLU3-1006 D BO

Januar 2017

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

kandidatnummer 223 Marita Hovden

JA X   NEI__

kandidatnummer 202 Ann-Iren Tveneseter

JA X   NEI__

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
1.0 Innledning.....	5
1.1 Valg av tema	5
1.2 Problemstilling.....	5
1.3 Målet med oppgaven	5
2.0 Teoretisk grunnlag.....	6
2.1 Begrepsavklaring	6
2.1.1 Barn i sårbare livssituasjoner	6
2.1.2 Omsorgsvikt.....	7
2.1.3 Vold og misbruk.....	8
2.1.4 Seksuelle overgrep	9
2.2 Tegn vi kan se etter	9
2.3 Fra mistanke til avdekking.....	10
2.4 Taushetsplikt / opplysningsplikt	11
2.4.1 Taushetsplikt	11
2.4.2 Opplysningsplikt	11
2.5 Personalsamarbeid og Foreldresamarbeid	12
2.5.1 Personalsamarbeid	12
2.5.2 Foreldresamarbeid	12
2.5.3 Konflikt	13
2.6 Tverretatlige samarbeidspartnere	13
2.6.1 Pedagogisk psykologisk tjeneste – PPT	13
2.6.2 Barnevern	13
2.6.3 Barne og ungdomspsykiatrien – BUP	14
2.6.4 Politi.....	14
3.0 Metode	15
3.1 Definisjoner	15
3.1.1 Kvalitativ metode	15
3.1.2 Kvantitativ metode	15
3.2 Vårt valg av metode	15
3.2.1 Etske hensyn.....	16
3.2.2 Koding av respondenter	17
3.2.3 Relabilitet og Validitet	17

4.0 Empiri	17
5.0 Drøfting.....	19
5.1 Fra mistanke til observasjon – avdekking og opplysningsplikt.....	19
5.2 Hvordan kan barnehagene samarbeide med andre etater.....	21
5.3 Hvordan jobbes det i barnehager med vanskelige tema og hvordan ser de ansatte på samarbeidet mellom andre etater	24
5.4 Utfordringer man kan støte på innad i personalgruppen og i foreldresamarbeidet	26
6.0 Avslutning.....	28
Litteraturliste.....	30
Vedlegg 1: Pilot – intervjuguide til e-post intervju	
Vedlegg 2: Informasjonsskriv	
Vedlegg 3: Spørreundersøkelse	

1.0 Innledning

Det er mange spennende tema å ta for seg når man skal i gang med en bachelor oppgave. For oss vart det ganske klart hva vi ønsket å skrive om, etter et foredrag av Inge Nordhaug som omhandlet omsorgssvikt og seksuelle overgrep, samtaler med barn og samtaleteknikker.

Gjennom spørreundersøkelse med ansatte i barnehage ønsker vi å se nærmere på hvordan de jobber med dette temaet i barnehagen og få innsikt i grunnleggende kunnskap hos dem, og hvordan barnehagene jobber med andre aktuelle etater.

1.1 Valg av tema

Foredraget av Inge Nordhaug gjorde sterkt inntrykk på oss begge. Vi hadde en samtale i ettertid om dette og ble da enige om å skrive sammen siden vi har samme tanker og interesse rundt temaet. Av egne erfaringer har vi hatt inntrykk av dette ikke blir jobbet så mye med i de barnehagene vi har kjennskap til.

1.2 Problemstilling

«Hvordan kan et godt samarbeid i barnehagen og tverretatlig være med på å avdekke flere tilfeller av omsorgssvikt og barn i sårbare livssituasjoner?»

1.3 Målet med oppgaven

Vårt mål med denne oppgaven er å få økt kunnskap og innsikt i det å arbeide og samarbeide med andre instanser når det kommer til omsorgssvikt, og andre vanskelige problemstillinger i vårt arbeid med barn. Vi har en interesse for å se på hvilken kunnskap ansatte i barnehager sitter inne med og få et innblikk i hvordan de selv ser på samarbeidet mellom barnehagen og andre etater.

Vi ønsker også at vår kunnskap og den erfaringen vi gjør oss i dette arbeidet, er noe vi kan ta med oss ut i barnehager når vi er ferdig utdannet. At denne kunnskapen kan være til hjelp for oss og for en fremtidig arbeidsplass når det kommer til bevisstgjøring rundt problematikken.

Vi ser at mange flere barnehager er mer bevisst på dette nå enn tidligere, dette er egne erfaringer fra barnehager vi kjenner til, men vi ønsker et enda større fokus på å arbeide målrettet med problematikken som gjelder barn i sårbare livssituasjoner, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Vi trenger voksne som tør å se at dette kan skje våre små barn, også på mindre steder slik som her hos oss, og vi ønsker å bli en slik voksen som tør å se!

2.0 Teoretisk grunnlag

I denne delen vil vi presentere teorien vi vil diskutere i drøftingsdelen. Teorien vil bli drøftet mot empirien som også kommer senere. For oss er det også viktig at man har kunnskap om hva man kan se etter av tegn og hvordan man går frem fra å ha en mistanke til og eventuelt å avdekke ulike former for omsorgssvikt.

Mange kan være usikre på hvordan de skal forholde seg til taushetsplikt og opplysningsplikt og hvor dette skillet går. Det er også slik at dette er tabu for mange og det kan spille en rolle både når det kommer til å avdekke og å fortelle om det som skjer. Man kan også oppleve å komme i konflikt innad i personalgruppen, noen kan ha høyere terskel enn andre for å gå videre med mistanker og andre kan være redd for konsekvensene om man «tar feil».

I denne delen vil vi også se på de ulike etatene og hva de kan bidra med i arbeidet med temaet mot både barn, foreldre og ansatte i barnehagene. Først vil vi se på ulike begreper og definere disse.

2.1 Begrepsavklaring

Det er flere viktige begreper som vi ønsker å definere. Dette er for å få bedre forståelse for hva vi jobber med og hva vi kan oppleve, og møte på hos barn, i blant annet barnehager. Mange av begrepene går litt over i hverandre men det er allikevel viktig å kunne skille disse fordi det ligger ulike kjennetegn og beskrivelser i hvert av dem. Vi har plukket ut dem vi ser på som mest relevante for oss gjennom både oppgaven og vårt arbeid som barnehagelærere.

2.1.1 Barn i sårbare livssituasjoner

Mange barn lever i sårbare livssituasjoner på en eller annen måte, og frykten er at mørketallene er store. Flere rapporter og forskninger viser at fagfolk ikke tror på at slike ting kan skje, ikke har den kunnskapen og kompetansen de trenger for å kunne oppdage tilfeller, at der ligger mistillit til barnevern og andre etater, eller at de rett og slett ikke har nok mot i seg til og selv kunne melde fra om tilfeller (Kvillo, 2015). Dette gjør at mange hemmeligheter forblir hemmelige.

Hva vil de si at et barn lever i en sårbar livssituasjon? For mange vil forklaringen på dette være de største og mest alvorlige sakene av omsorgssvikt som ofte blir framstilt i mediene, eller den store opprullingen av seksuelle overgrep mot barn. Operasjon «Dark Room» som denne saken kalles, kan du lese mye om i ulike nettaviser som Dagbladet, VG eller Nettavisen og på politiets egen hjemmeside (Politiet, 2016. 20.12).

Pedagogisk personale i skole og barnehage, og andre som jobber direkte opp mot barn og familier, er daglig i kontakt med tilfeller der omsorgssvikt og andre risikosituasjoner ovenfor barns helse og utvikling forekommer (Killén, 2015). Problemene er mange og ulike, fra fysiske skader fra vold,

misbruk og seksuelle overgrep, til foreldene sine problemer som sitter igjen hos barnet som psykiske skader (Killén, 2015). Det kan være at de lever med rusavhengige foreldre, dårlig økonomi som igjen går ut over helse og hygiene, eller skilsmisse og samlivsbrudd (Killén, 2013).

Vi vil i de neste avsnittene ta for oss noen av de mest alvorlige formene for sårbar livssituasjon, som vi vil kunne oppdage i barnehagen på en eller annen måte. Kari Killén er utdannet sosionom med videreutdanning innen barne- og ungdomspsykiatrien, og sammen med Øyvind Kvello, doktorgrad i utviklingspsykologi og utdannet innen barnevernet, vil de begge være veldig sentrale i denne oppgaven når det kommer til ulike definisjoner og teori (Killén, 2010; Killén, 2013; Killén 2015; Kvello, 2015).

Det første vi vil komme innpå er omsorgssvikt, deretter vold og misbruk og til sist seksuelle overgrep mot barn. Det vi ser når vi leser ulike teoribøker er at omsorgssvikt kan brukes som en felles nevner for alle de andre negative hendelsene som kan skje et barn, av andre. Vi velger likevel å dele de opp i flere deler, for å få skikkelig fram hva hver enkelt handler om.

2.1.2 Omsorgssvikt

Definisjonene av omsorgssvikt er mange og ulike, selv om innhold og meningen bak de er noe likt. Øyvind Kvello sier dette om omsorgssvikt: *«når foreldre eller andre omsorgspersoner ikke klarer å få gitt nok omsorg, slik at stimuleringen barn trenger for positiv utvikling mangler eller er for dårlig, ernæring og hygiene er dårlig, eller at barnet mangler tilstrekkelig beskyttelse»* (Kvello, 2015, s.318). Kari Killén velger å bruke definisjonen til Kempe (1979) som sier at *«når foreldre eller de som har omsorgen for barnet påfører det fysisk eller psykisk skade, eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare»* (Killén, 2015, s.39).

Å oppdage eller skaffe seg en oversikt over tilfeller av omsorgssvikt er ofte vanskelig. Barna er ofte lojale ovenfor foreldrene, redde for å miste de, og har en enorm evne til å være glad i foreldrene eller omsorgspersonene, uansett hva de har blitt utsett for. Barna føler også på et ansvar og skyld for det som skjedd mot dem og at de hele er deres feil. Slik er det ofte ikke hos foreldrene. De ser ikke, og erkjenner ikke at de utsetter sine egne barn for omsorgssvikt og overgrep (Killén, 2015). Det blir derfor i mange tilfeller holdt skjult og hemmelig.

Konsekvensene av omsorgssvikten kan være mange og langvarige. Barna kan få fysiske og psykiske plager som angst og depresjoner, lavt selvbilde eller sykdommer, og dårlig helse som følge av dårlig ernæring. Barn har også et stort behov for å føle trygghet og nærhet til sine omsorgspersoner samt å få tilfredsstilt ulike materielle behov. Denne typen for omsorgssvikt er ofte vanskelig å oppdage, men konsekvensene av dem er like alvorlig. Det fins mange former for omsorgssvikt, og et barn kan bli

utsatt for flere former samtidig. For barnehagen kan det være vanskelig å oppdage tilfeller da tegnene på omsorgssvikt ofte kan være skjulte, slik som ved psykiske plager (Bratterud og Emilsen, 2013).

Når vi så snakker om den fysiske omsorgssvikten, så handler det i mange tilfeller om fattigdom og dårlig økonomi som gjør at foreldrene ikke klarer å ta seg av barna godt nok. Det kan være at barna ikke har nok klær å ha på seg, feil type klær i forhold til værforhold, barna kan være skitne og ha dårlig hygiene, de kan ha mangel på husvære som igjen betyr mangel på beskyttelse, og de kan få for lite mat som gjør at de er underernærte (Kvello, 2015). Ved slik form for omsorgssvikt er det ofte hjelp nok at barnehagen i samråd med barnevern gir veiledning og råd til foreldre, og at familiene får den nødvendige økonomiske hjelpen, de økonomiske bidragene, de eventuelt har rettigheter til via NAV (Bratterud og Emilsen, 2013).

Det at mange ikke har nok kompetanse og at mange barnehager mangler rutiner for å avdekke omsorgssvikt, er faktorer som spiller inn og som kan være avgjørende for om barn som trenger hjelp får det eller ikke. Også åpenhet rundt temaet spiller en rolle (Bratterud & Emilsen, 2013).

2.1.3 Vold og misbruk

Vold og mishandling er også en form for omsorgssvikt. Kvello (2015) sier at vold er aktivt påført smerte, som gir barnet en stor risiko for å få fysiske skader på kropp, og psykiske skader som resultat av krenkelser og vonde ord som ofte blir sagt under volden. Han deler vold inn i flere undergrupper og forklarer de kort og greit slik: fysisk vold er å slå, sparke, bite, lugge, dytte overende eller stikke noen slik at det blir påført en smerte og eventuelle skader på kroppen. Under fysisk vold og mishandling finner du også det å ta kvelertak på noen og at barna kan se eller høre andre som blir utsatt for vold (Kvello, 2015).

Videre har vi psykisk-emosjonell vold som ikke gir noen synlige skader, men som er minst like skadelig for barna. Her finner vi krenkelser i form av stygge ord og ydmykkelser, trusler, avvising og ekskludering av noen fra et godt og trygt fellesskap, eller som at barna kan se og høre andre blir utsatt for dette (Kvello, 2015). Barn som blir utsatt for psykisk vold og overgrep er nok den formen for omsorgssvikt som er vanskeligst å oppdage (Killén, 2009). Killén velger å definere denne formen for omsorgssvikt som en *«kronisk, stadig tilbakevendende holdning eller handling hos foreldrene eller omsorgsgiver, som er ødeleggende og kan skade utviklingen av et positivt selvbilde hos et barn»* (Killén, 2009, 41). Alle foreldre og omsorgsgivere har sine dårlige dager, der de kan si negative og dårlige ting om eller til sine barn. Dette er hendelser som vi heldigvis angreer oss for, og som vi gjør det godt igjen så fort vi kan, og dermed så er slike hendelser ikke med på å sette noen store spor i

barna. Det er dermed når slike hendelser skjer om og om igjen at vi skader barna psykisk, jamfør definisjonen som tidligere er sitert. (Killén, 2009).

2.1.4 Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep kan man definere både på en juridisk måte som man kan lese ut av straffelovens kapittel 19 om seksuallovbrudd, eller som vi vil trekke fram her, den psykologiske varianten. Den psykologiske definisjonen av seksuelle overgrep mot barn sier at: *dette er en handling som barn ikke kan forstå, ikke er modent for, og ikke kan gi informert samtykke til* (Sosial- og Helsedirektoratet, 2003). I tillegg til dette står det også at de voksne utnytter barnas avhengighet, eller egen maktposisjon. Med avhengighet menes, det de voksne omsorgspersonene tilbyr av trygghet og følelsesmessige og fysiske omsorgsbehov som barn er avhengige av å få dekt for å utvikle seg i positiv retning (Killén, 2015). Under omsorgspersoner ligger foreldre, besteforeldre, tanter og onkler, men også andre betrodde nær barnet, som lærere, trenere, naboen, barnevakten o.l.

Barn blir ofte introdusert til overgrepene som at dette er noe spesielt og gøy som bare de er heldige nok til å få oppleve. Deretter kommer truslene om at dette må holdes hemmelig, og barna blir presset til å engasjere seg i overgrepene via belønninger (Killén, 2015). Bratterud og Emilsen (2013) henviser til Bufdir (2011) som viser i en rapport at mange av overgrepene begynner tidlig i et barns liv, allerede før de er syv år

2.2 Tegn vi kan se etter

Som barnehageansatt skal du ha kunnskap om barns adferd, og hvilken adferd som bryter med det som er rett og galt, ut i fra de normer og regler som vi har i samfunnet. Årsakene til bekymrende adferd eller atferdsendringer kan være mange og vanskelige å tyde. Det kan være at familien har fått en endret status, der foreldrene har valgt i skille seg, eller det kan være ulike diagnoser hos barna som påvirker adferden (Bratterud og Emilsen, 2013). Bratterud og Emilsen henviser i sin bok til Aasland (2004) som sier at barnas alder har stor betydning for hvordan man skal tolke barns signaler på at noe er galt. De mindre barna signaliserer mer direkte hva de har vært utsett for, mens de eldre barna trekker seg mer tilbake, blir stille og innadvendte, og resignerer ovenfor voksne, spesielt om de har prøvd å fortelle om noe men ikke blitt sett eller hørt tilbake (Bratterud og Emilsen, 2013).

Et barn som blir utsett for omsorgssvikt kan ha både åpenbare og ytre tegn/symptomer, eller de mer skjulte som er vanskelige å oppdage. Ytre tegn kan være lukt, at barnet er skittent, at barnet er sultent og ikke klarer å legge på seg noe vekt, bleieutslett og sykdom, eller kognitiv og motorisk dårlig utvikling som et eksempel på noen. I tillegg har man tegn som sinne og aggresjon, eller motsatt at man trekker inn i seg selv og blir stille. (Killén, 2009). De mer alvorlige tegnene er blåmerker og andre synlige påførte skader, slik som f.eks. brannsår etter sigaretter o.l. (Killén, 2009). De skjulte

tegnene/symptomene etter omsorgssvikt kommer som oftest etter psykiske overgrep (Killén, 2009). Ved psykiske overgrep sitter sårene innvendig i tankene dine eller i muskulatur og nervøs kropp. Men selv om det ikke er åpne, blødende sår, så er de minst like skadelige (Killén, 2009).

Barn som er utsatt for seksuelle overgrep kan ha en rekke ulike symptomer som er vanskelig og «diagnostisere». Tegn som magesmerter, tristhet, utagerende adferd, sinne og økt seksualisert lek/adferd er bare noen av de ulike kjennetegnene du kan se (Bratterud og Emilsen, 2013). Mange av tegnene her er også de samme som du ser hos de andre formene for omsorgssvikt. Barn har et svært naturlig forhold til kroppen, og seksualisert lek der de utforsker hverandre, forekommer fra tid til annen. Grensen mellom seksualisert lek til en mer seksualisert adferd som tilhører de voksne, kommer når barn får ett annet forhold til sitt språk enn det de skal ha for sin alder. Barna kan ta på seg selv, onanerer åpenlyst, be om at andre tar på dem eller når de har ett ønske om å få ta på de voksnes kjønnsorganer (Bratterud og Emilsen, 2013). Altså ett overdrevent ønske om fysisk kroppskontakt, seksualisert språk. Spesielt yngre barn kan vise at de er blitt utsatt for seksuelle overgrep gjennom direkte utsagn, de kan tegne det som skjer eller som sagt over at de leker det (Killén, 2015).

2.3 Fra mistanke til avdekking

Det hele starter som regel med en dårlig magefølelse, i forhold til en bekymring om et barn eller omsorgspersonen. Fra gammelt av og tradisjonelt sett, vart ikke følelser og magefølelse sett på som anerkjent og relevant kunnskap (Bratterud & Emilsen, 2013). Gottvassli (2011) sier derimot at det er en grunn for at man får slike magefølelser på at et barn kanskje ikke har det så bra som man tror (Bratterud og Emilsen, 2013). I Bratterud og Emilsen's bok henvises det til Lehn (2009), som har beskrevet en arbeidsprosess fra man får en mistanke om omsorgssvikt, til du har gått videre til andre etater med saken, og har delt denne inn i 4 faser. Første fase er den dårlige magefølelsen. Denne bekymringen kan deles med andre ansatte på din avdeling eller med styrer for å se om dere deler bekymring. Andre fase er når magefølelsen blir til en direkte bekymring. Du kan da innlede observasjoner av barnet, samtaler med barnet og/eller foreldre dersom det er lav bekymringsgrad, såkalt gråsonebekymring. Dersom det er en åpenbar og akutt bekymring skal man selvsagt gå rett til barnevernet eller politiet, her kommer opplysningsplikten inn. Den tredje fasen inneholder dokumentasjoner og innholdet i bekymringen. Pedagogisk leder og styrer drøfter hvorvidt man skal sette i gang interne tiltak innad barnehagen, gjerne i samarbeid med hjemmet, eller om man skal vurdere meldeplikten videre til andre etater. Du er da kommet over i fase 4 (Bratterud og Emilsen, 2013).

Det kan være et godt verktøy å ha en handlingsplan i barnehagen som beskriver veien man skal gå når man får en mistanke. Dette er også noe man kan samarbeide med for eksempel barnevernet o å utarbeide. En handlingsplan kan inneholde hva man gjør ved ulike tilfeller som kan oppstå, hvem man kontakter, hvordan en går frem og spesifikke tegn man kan se etter og kjenne igjen (Søftestad, 2009)

Dei barnehageansatte er verdifulle for alle barn, men kanskje spesielt for barn som er utsett for overgrep og omsorgssvikt, fordi de har den kunnskapen og kompetansen som trengs for å kunne oppdage og sette i gang hjelpetiltak. Men det krever at vi tør å se at slike ting kan skje, og at vi tør å gi beskjed. For enkelte kan dette være en utfordring, fordi situasjonene er så vanskelige. Vi må tørre å ta andres smerter, sorg, aggresjon, håpløshet og tegn på mistanker innover oss, være bevisst på våre følelser og at reaksjoner kan komme, og dette krever et trygt og godt arbeidsmiljø der du kan stole på dine medarbeidere (Killén, 2009). Åse Bratterud og Kari Emilsen har i en undersøkelse opp mot barnehageansatte i Midt-Norge spurt hvor mange som har vært bekymret for om et barn i deres barnehage har vært utsatt for omsorgssvikt, vold eller overgrep. 60 % svarte at det var alvorlig bekymret for barn i sin barnehage (Bratterud og Emilsen, 2013).

2.4 Taushetsplikt / opplysningsplikt

Både som assistent, pedagog, styrer og i andre yrkesgrupper der man bl.a. jobber med barn har vi både taushetsplikt og opplysningsplikt. Vi skal nå se litt på disse to og selv om ordene taler en del for seg selv skal vi allikevel beskrive hva som ligger i dem.

2.4.1 Taushetsplikt

Som barnehagelærer eller assistent i barnehage har man taushetsplikt. Denne er nedfelt i barnehageloven § 20 og viser videre til forvaltningsloven § 13 (Rydjord Tholin, 2015). Meningen med denne er mellom annet at man skal forhindre at personopplysninger spres unødvendig (Bratterud & Emilsen, 2013). Det er viktig at man har kjennskap til hva som ligger i taushetsplikten, og i hvilke tilfeller denne faller bort enten ved samtykke fra foreldre eller ved f.eks. mistanke om omsorgssvikt og opplysningsplikten trer inn (Bratterud & Emilsen, 2013).

2.4.2 Opplysningsplikt

Når du i din jobb som barnehageansatt har mistanker eller får troverdig informasjon om at et barn blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller mishandling, har man plikt til å fortelle barnevernet om dette. Det er naturlig å ta dette opp med styrer først og at det er han/hun som videreformidler dette til barnevernet (Rydjord Tholin, 2015). I Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) er det også lagt vekk på at man oppfyller denne opplysningsplikten, slik at barn som har behov for hjelp fra barnevernet får dette (Bratterud & Emilsen, 2013).

Får man kjennskap til eller mistenker omsorgssvikt, vold eller misbruk skal ikke taushetsplikten være en hindring i å melde forholdene videre. Det er også slik at man har ikke behov for foreldrenes samtykke før man melder slike mistanker til f.eks. barnevernstjenesten (Bratterud & Emilsen, 2013).

2.5 Personalsamarbeid og Foreldresamarbeid

I denne delen vil vi kort ta for oss litt om personalsamarbeid og foreldresamarbeid. Vi vil også kort nevne noe om konflikter i forhold til personalsamarbeid.

2.5.1 Personalsamarbeid

Når det kommer til personalsamarbeid, kan det være naturlig og se på dette som å jobbe i et team. For å få til et bra teamarbeid kan det være en fordel at man har en tydelig rollefordeling, og at det er klart hvem som har ansvar for hva. I en slik rollefordeling kan det være naturlig å dele opp i formelle og uformelle roller, der den formelle har ansvar på det som går på kontakt med andre etater, dokumentasjon, har det overordna ansvaret på at barnehageloven blir fulgt, og at man jobber ut fra Rammeplanen. De uformelle rollene har gjerne oppgaver som går på samlingsstund, foreldresamarbeid og lignende (Gottvassli, 2015).

2.5.2 Foreldresamarbeid

I St.meld. 41 (2008-2009) om kvalitet i barnehagen, kan du lese dette om samarbeid med foreldre: *«god informasjonsflyt mellom hjem og barnehage er viktig for både barna, foreldrene og for barnehagens virksomhet»* (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009, s37). God informasjonsflyt er viktig for at kvaliteten i barnehagens arbeid skal være så bra som mulig, og foreldrene eller andre omsorgspersoner er våre beste samarbeidspartnere i forhold til å formidle ønsker og behov som barna trenger (Sjøvik, 2007). Daglig kontakt med foreldre for å fortelle om barnets dag og trivsel er derfor svært viktig både for at foreldre skal føle seg trygge på at barnet har det bra, men også for å få erfaringsbaserte opplysninger fra foreldre som kan være med på å styrke kvaliteten i vårt arbeid med barn (Killén, 2012).

Det er likevel ikke alle opplysninger som er like kjekt å ta opp med foreldrene. Ofte gjelder dette vår bekymring for ett barn. Enten det gjelder atferdsvansker, utviklings- eller språkvansker så har mange det vanskelig for å ta opp dette med foreldrene. Enda vanskeligere kan det være ved bekymring for omsorgssvikt eller verre. I Kristin Rydjord Tholin sin bok om profesjonsetikk i barnehagen, skriver hun blant annet at barnehagelærerne er et barns talerør når det kommer til å synliggjøre og framheve deres perspektiver. Dette gjelder blant annet enkeltbarnet som trenger hjelp til samvær og samspill med andre barn, eller det kan gjelde når et barn trenger *«beskyttelse og forsvar i generelle og utadrettede sammenhenger utenfor barnehagens vegger»* (Rydjord Tholin, 2015, s. 94).

2.5.3 Konflikt

I barnehage sammenheng, jobber man hele tiden tett på hverandre. Det er alltid noen man må forholde seg til, enten barn eller voksne. Kommunikasjon blir viktig, og med mange ulike personligheter og måter å kommunisere på kan det lett oppstå problemer. Det kan være små misforståelser eller feiltolkninger man gjør. Det at man jobber så tett på hverandre, og hele tiden må vurdere hva man gjør til en hver tid og hvorfor man gjør det, kan også være en utløsende faktor for konflikter (Gottvassli, 2015).

I denne sammenhengen mener vi det er naturlig og dra fram persepsjonskonflikter. Denne typen konflikter kan blant annet være at man har ulikt syn på en spesifikk situasjon. Dette kommer av at vi har med oss ulike erfaringer, verdier og holdninger inn i barnehagen (Gottvassli, 2015).

2.6 Tverretatlige samarbeidspartnere

I denne delen vil vi komme inn på de ulike etatene man kan ha et samarbeid med i barnehagen. Den mest vanlig vil nok for mange være Pedagogisk psykologisk tjeneste, deretter BUP og barnevernet. Det er gjerne ikke ofte man har direkte kontakt med politiet men det er likevel aktuelt å ha med, siden det i noen tilfeller kan være aktuelt å koble inn denne etaten også.

2.6.1 Pedagogisk psykologisk tjeneste – PPT

Når det gjelder pedagogisk psykologisk tjeneste (heretter PPT) er ikke dette en samarbeidspartner som har noe større oppgave enn barnehagen når man mistenker omsorgssvikt eller seksuelle overgrep (Søftestad, 2008). De har samme opplysningsplikten som barnehageansatte har men utover det så har ikke de et « eget » ansvar i forhold til denne problematikken (Søftestad, 2008). Det som gjerne kan vise seg er at barn som er meldt inn til PPT noen ganger heller skulle vært meldt inn til barnevernet, mange opplever gjerne at det føles enklere å kontakte PPT og mange opplever at det er enklere med et godt samarbeid med foreldre når man kobler inn PPT, fremfor barnevernet (Killén, 2010). Men det er viktig å vite at PPT kan ha en rolle i tiden etter avdekking av omsorgssvikt og overgrep, i forhold til skader / ettervirkninger barna har på grunn av det de har blitt utsatt for (Killén, 2010).

2.6.2 Barnevern

Barnevernstjenesten har blant annet i oppgave å hjelpe barn og familier der foreldre bl.a. ikke er i stand til og selv yte den omsorgen barnet har rett på (Søftestad, 2009). Barnevernet blir som oftest koblet inn på grunn av bekymringsmeldinger som kommer fra noen som på en eller annen måte har en relasjon til barn (Søftestad, 2009). For at barn som trenger hjelp skal få dette er man avhengig av de voksne som kan se forhold som gir grunn til bekymring og melder dette videre (Søftestad, 2008).

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2011) kan vi lese at barnehageansatte er i en god posisjon til å observere og innhente informasjon om barn og dets omsorgssituasjon. Den legger også vekt på at hvor viktig det er at man følger opplysningsplikten for at barn skal få den hjelpen de trenger fra barnevernet.

Når barnevernstjenesten får inn melding om barn som lever under det som kan være skadelige forhold, har de både en rett og en plikt til å se nærmere på dette, gjennom lov om barnevernstjenester (Søftestad, 2008). Gjennom barnevernsloven har de også mulighet å innhente opplysninger fra fagpersoner uten at taushetsplikten vil være til hinder for dette (§4-3, §6-4) (Søftestad, 2009)

Et veletablert samarbeid med barnevernet kan også være med å gjøre det enklere for barnehagelærere å melde videre om bekymringer de har. Mange kvier seg for å melde videre av ulike grunner, men et kjent ansikt og et samarbeid utover enkeltsaker kan som sagt gjøre det enklere å åpne opp om mistanker og bekymringer (Bratterud & Emilsen, 2013).

2.6.3 Barne- og ungdomspsykiatrien – BUP

Det er kun lege og barnevernstjenesten som kan henvise videre til barn og ungdomspsykiatrien – BUP. For at man skal kunne henvise et barn til BUP, må man som hovedregel ha foreldrenes samtykke (Søftestad, 2008). BUPs oppgave er å kunne gi et «*frivillig tilbud om barnepsykiatrisk undersøkelse og behandling*» (Killén, 2010)

Det er ulike grunner for at et barn kan ha behov for hjelp og terapi gjennom BUP. Det finnes som nevnt ulike former for omsorgssvikt og mange av de barna som opplever f.eks. psykisk og fysisk mishandling og/eller overgrep vil man kunne møte både under BUP og barnevernet (Killén, 2010)

2.6.4 Politi

Politiets oppgave når det kommer til mistanker om omsorgssvikt og /eller seksuelle overgrep går på etterforskning. De kan etterforske for å se om det foreligger en straffbar handling som kan rettsforfølgelse, eller om det er grunn for frifinnelse for feilaktige beskyldninger. Politiet har også en opplysningsplikt til barnevernet der de har vert inne i familier f.eks. i forbindelse med husbråk og de mistenker at barn lider under forholdene de er utsatt for (Søftestad, 2009)

Er man usikker på hva man skal gjøre om man sitter med mistanker om at et barn blir utsatt for straffbare handlinger kan man snakke med politiet anonymt for å rådføre seg (Søftestad, 2008). Selv om det vanligvis er barnevernet som melder saker videre til politiet, kan også barnehagen gjøre dette ved akutsituasjoner (Bratterud & Emilsen, 2013).

3.0 Metode

Gjennom de neste avsnittene vil vi definere hva kvalitativ og kvantitativ metode er. Vi vil også se på reliabilitet/validitet, hvilke etiske hensyn vi har tenkt gjennom, analyse og tolkning, og til slutt hvordan gjennomføringen var. Vi utdyper vårt valg av metode og begrunner hvorfor vi gjør de valgene vi gjør.

3.1 Definisjoner

Vi tar her for oss definisjonene på kvalitativ og kvantitativ metode, reliabilitet og validitet

3.1.1 Kvalitativ metode

Denne måten å samle inn data på kan vi kalle en åpen metode. Dette innebærer at man gjennom undersøkelsen lar den som samler data fra få uttrykke seg mer fritt (Jacobsen, 2015). I sammenheng med kvalitative data kan vi se på induktiv tilnærming. Det som ligger i dette er at man ikke legger noe særlig føringer på det man ønsker å hente inn av informasjon (Jacobsen, 2015)

De dataene man henter inn i denne metoden er data i form av ord og setninger. Dette kan gjøres som åpnet intervju der man møtes ansikt til ansikt, har samtale via telefon eller gjennom ulike verktøy på internett (Jacobsen, 2015).

Man kan også velge å gjøre kvalitative observasjoner. Dette kan være en god måte å hente inn data på når man er mer ute etter hva mennesker gjør enn hva de sier (Jacobsen, 2015).

De vanligste metodene for å innhente data i kvalitativ forskning er observasjon og intervju (Ringdal, 2013).

3.1.2 Kvantitativ metode

Når man bruker kvantitativ metode gjennomfører man mer lukkede undersøkelser. Den vanligste formen for datainnhenting er i form av spørreundersøkelser (Jacobsen, 2015). Man jobber systematisk for å samle inn informasjon fra en utvalgt gruppe mennesker (Ringdal, 2013). Det mest vanlige i en spørreundersøkelse er lukkede spørsmål der man har gitte svaralternativ å forholde seg til, men man kan også bruke åpne spørsmål der man gir deltageren mulighet til å svare fritt på spørsmål (Ringdal, 2013).

3.2 Vårt valg av metode

Vi har hatt flere tanker om hvilken metode vi ønsket å bruke for å hente inn informasjon på og gjennomføre i vår forskningsdel. Gjennom pilotstudien vår testet vi ut e-post intervju inn mot forskjellige etater (Vedlegg 1), altså en kvalitativ metode (Jacobsen, 2015). Dette viste seg og være en god måte å hente inn opplysninger og informasjon på, vi fikk raskt mange gode og utfyllende svar fra

de forskjellige. Når vi skulle starte på forskningsdelen til selve oppgaven valgte vi allikevel å endre vår metode, selv om den vi testet fungerte godt.

Bakgrunnen for dette er at vi nå ønsket å hente inn opplysninger fra de ansatte i ulike barnehager. Med tanke på at det kan være et vanskelig tema for mange, og når vi tenker på det etiske i forhold til små lokalmiljø, ønsket vi at de ansatte skulle kjenne seg helt trygge på å kunne svare uten at det kan spores tilbake til dem. Derfor falt valget på en spørreundersøkelse som gjennomføres helt anonymt.

Spørreundersøkelsen er bygd opp av både åpne og lukkede spørsmål (Vedlegg 3), som vi tidligere har beskrevet under kvantitativ metode.

Vi gjennomførte vår undersøkelse ved og først lage vår spørreundersøkelse ved hjelp av www.onlineundersokelse.no. Videre laget vi et informasjonsskriv (Vedlegg 2), der vi informerte om oss selv, undersøkelsen, gjennomføring og sendte dette på mail til en rekke barnehager i ulike kommuner, med link til vår spørreundersøkelse (Vedlegg 3). Vi sendte til styrere slik at de kunne se gjennom, vurdere å videresende til sine ansatte. Vi la også ved kontaktinformasjon slik at det var mulig å kontakte oss ved spørsmål rundt undersøkelsen. Vi mottok mailer om at undersøkelsen var videreformidlet og enkelte oppfordret sine ansatte til å delta, noe vi setter stor pris på. Vi fikk også tilbakemelding fra en barnehage som ikke ønsker å delta av etiske hensyn, dette har vi nevnt i neste del.

3.2.1 Etiske hensyn

Det er små forhold og kommuner rundt oss og mange kan fort tenke at de må være forsiktige med hva de svarer med tanke på taushetsplikt og for å skjerme saker de tenker på i forhold til avgitte svar, seg selv og barnehagen de jobber under. Vi har tatt alle disse forholdene i betraktning når vi har gjort vårt valg. Derfor har vi ikke bare laget en anonym spørreundersøkelse. Vi har også sendt denne ut til forskjellige barnehager i 5 ulike kommuner, dette tenker vi er med på å få deltakerne til å føle seg mer trygg på at det ikke er mulig å spore tilbake hvilken barnehage svarene kommer fra. Vi har møtt positive styrere som har oppfordret sine ansatte til å svare på undersøkelsen, men vi har også møtt styrer som ikke ønsket at barnehagen skulle delta nettopp på grunn av de ovennevnte forhold. Hun fryktet det skulle bli for gjennomiktig til tross for de tiltakene vi gjorde for at det ikke skulle bli det. Vi respekterte selvsagt denne avgjørelsen.

Det har vært interessant å jobbe med denne undersøkelsen, analysere og gå gjennom de svarene vi har fått inn, og på denne måten komme frem til vår empiri.

3.2.2 Koding av respondenter

Ved å sende ut vår spørreundersøkelse til det antallet barnehager vi gjorde, var vi forberedt på å kunne få inn en del svar som ville ta tid å analysere. Siden vi har brukt mange åpne spørsmål der respondentene gis muligheten til å skrive svar, er det ikke enkelt å legge dette inn i grafer for å hente ut spesifikke tall på svarene. Vi bestemte oss derfor for å fokusere hovedsakelig på de som gjennomførte hele undersøkelsen, da vi hadde mulighet å hente ut svarene fra hver enkelt deltager. Alle hadde vilkårlig deltager id som ikke var mulig for oss å spore tilbake. Utfra de første spørsmålene som blant annet gikk på utdanning ser vi at det er 6 pedagoger og 2 assistenter som har fullført undersøkelsen. Vi har da valgt å kode disse til Ped 1- Ped 2 – Ped 3- Ped 4 – Ped 5 og Ped 6, mens assistentene er kodet til Ass 1 og Ass 2. Vi ser det er hensiktsmessig å dele de opp etter tittel da enkelte svar gjenspeiler at det ligger mer kunnskap og bevissthet på enkelte områder hos pedagogene fremfor hos assistentene.

3.2.3 Relabilitet og Validitet

Det som ligger i disse uttrykkene er gyldighet (validitet) og pålitelighet (relabilitet) (Jacobsen, 2015). Når vi skal vurdere vår undersøkelse, gyldigheten og påliteligheten i den, må vi se på enkelte faktorer. Vi ser at vår undersøkelse har en del svakheter bl.a. fordi vi har brukt mange åpne spørsmål, der respondentene skal gi egne formulerte svar, og at de i tillegg blir gitt muligheten til å gå videre i undersøkelsen uten å avgi svar. Vi har nok gitt deltagerne for mange muligheter til å unngå spørsmål, og det kan tenkes at vi kunne fått flere svar om de ble «tvunget» til å svare før de gikk videre. Kanskje kunne vi da fått frem flere synspunkt, tanker og holdninger der flere ulikheter ville kommet frem. Vi ønsker å tro at vi har fått frem de tankene, holdningene og erfaringene som er mest vanlige, men vi blir allikevel usikre på bakgrunn av uformelle samtaler vi har med andre rundt oss, som viser andre holdninger, tanker og erfaringer enn det som kommer frem i vår undersøkelse.

4.0 Empiri

Vi vil nå se på empirien vår, som er de erfaringene vi har gjort oss og den informasjonen vi henter ut fra vår spørreundersøkelse (Jacobsen, 2015). Denne empirien, sammen med teori vil danne grunnlaget for vår drøfting videre.

Vi ønsker å få frem litt av de tallene vi har hentet inn og gi et kort sammendrag av de svarene som er kommet ut av vår undersøkelse. Det er for omfattende svarmengde til at vi kan ta med alt og dette er grunnen til at vi velger å oppsummere resultatet. En del av resultatet vil komme enda mer frem i drøftingene senere for å få tydeligere frem både tanker, holdninger og teori.

Først vil vi si at empiri er «*data om virkeligheten*» (Jacobsen, 2015). Vår empiri blir det resultatet og den erfaringen vi gjør oss ut fra de innhentede opplysningene, som igjen bygger på noen andre sine erfaringer og holdninger.

Som nevnt har vi valgt å bruke kvantitativ metode når vi nå skulle gjøre vår forskningsdel, og da i form av spørreundersøkelse (Vedlegg 3). Vi var på forhånd forberedt på at vi kunne risikere få svar / deltagere med tanke på at det var en omfattende undersøkelse som krevde en del fra deltagerne. Selv om vi så for oss færre svar på spørsmål der det var lagt opp til skriftlige svar så valgte vi å gjøre det slik for å få bedre frem hvordan de ansatte tenker og opplever temaet omsorgssvikt og tverretatlig samarbeid.

Det at 23 personer har startet på undersøkelsen og åtte av disse har fullført den viser oss at dette har vært en tidkrevende og omfattende undersøkelse. Alle 23 har svart på de fem av de seks første spørsmålene, som var avkryssing spørsmål og obligatoriske å svare på (med unntak av et som gikk på eventuell videreutdanning). Disse gikk på alder, kjønn og utdanning. Etter dette er det variabelt fra sju til tolv som har lagt igjen svar, og som nevnt før, åtte som har gått gjennom hele. Vi er allikevel fornøyd med de resultatene og svarene vi har fått, vi har fått et godt inntrykk av tanker ute i barnehagene og er positive til det arbeidet vi har inntrykk av blir gjort.

Det vi tidlig ser er at våre deltagere har lang fartstid i barnehage sammenheng. 21 av 23 har seks år eller mer i barnehage, elleve av disse har 15 år+ bak seg i barnehage. Selv om bare nær halvparten har deltatt på deler av undersøkelsen, vil vi allikevel si at dette viser igjen i mange av de svarene vi har fått. Syv av åtte har erfaringer med saker knyttet til omsorgssvikt der det har vært behov for et samarbeid mellom barnehage og barnevern og/eller andre instanser. Vi kan også se at flere opplever et godt samarbeid med barnevern og/eller andre instanser, men at det også er ønskelig med både mer kurs og foredrag sammen og at det til tider kan være vanskelig å få kontakt utenom kontortid. Vi ser også at de fleste har et jevnt og greit samarbeid gjennom året med andre instanser og ikke bare ved konkrete saker. Ofte blir det tatt kontakt og diskutert anonymt om saker/barn der man kan være usikre.

Vi har også stilt spørsmål i forhold til samarbeid med foreldrene og hvordan dette kan oppleves når man skal kontakte andre instanser, her sier samtlige at barnet alltid er det viktigste når man vurderer å ta kontakt/melde fra, men alle tenker også på foreldresamarbeidet og nevner litt utfordringer man kan møte på i forhold til dette. Men det er ikke bare i forhold til foreldresamarbeid man kan støte på utfordringer og havne i konflikt.

Vi ser også at noen opplever det som utfordrende og at man kan havne i konflikt med kollegaer når man skal vurdere om man skal melde i fra om en sak eller ikke. Deltagerne gir flere grunner til dette og en ting som går igjen er dette med at det er små miljø og forholde seg til, det kan være personale som har andre relasjoner til familien til barnet, ulike synspunkt og terskler for når man skal kontakte og frykten for at det skal bli kjent hvem som har meldt fra.

Fem av de åtte spurte sier at de jobber med tema som omhandler barn i sårbare livssituasjoner, hele syv av åtte sier det kan være aktuelt å jobbe mer opp mot barna med dette og flere har beskrevet hvordan de allerede arbeider. Det er også tydelig at det er ønskelig med mer kunnskap rundt dette med en svarprosent på 87,5 som sier JA til at de ønsker mer kunnskap/kompetanse om hvordan de kan jobbe opp mot barn med slike tema. Det kommer også frem at det er ønskelig med både kurs, diskusjonsgrupper og deling av fagkunnskap.

Vi har stilt noen spørsmål rundt taushetsplikt og opplysningsplikt der det kommer frem at alle er beviste på og vet hva som ligger i taushetsplikten. Alle vet også hva som ligger i opplysningsplikten og seks av syv mener at opplysningsplikten veier tyngre enn taushetsplikten, en har valgt og ikke å avgi svar på dette. Tre av åtte sier de har vært i dilemma der de må veie taushetsplikt opp mot opplysningsplikten. Hos disse er det barnets beste som gir grunnlaget for hva de gjør.

5.0 Drøfting

Gjennom drøftingsdelen vil vi hele tiden aktivt bruke vår undersøkelse rettet mot ansatte i barnehager i forhold til egne tanker og meninger og opp mot relevant teori.

5.1 Fra mistanke til observasjon – avdekking og opplysningsplikt

Sannsynligheten for at man kommer utfor barn som opplever omsorgssvikt i en eller annen form er nok relativt stor når man jobber i barnehage. Dette får vi også bekreftet i vår undersøkelse der vi ser at våre hoved respondenter, alle har erfaring med saker knyttet til omsorgssvikt, der det har vært behov for et samarbeid med andre etater. Dette viser også at man ikke er «spart» for denne problematikken selv om man jobber i små kommuner der alle kjenne alle.

Omsorgssvikt kommer som nevnt i mange former, i alle samfunnslag, og dette tenker vi at vi som jobber i barnehage hele tiden må ha i bakhodet. Kari Killén sier også at barnehageansatte er verdifulle, spesielt for barn som er utsatt for omsorgssvikt og/eller overgrep (Killén, 2009) Dette ser vi også at Rammeplanen tar opp i kapittel 5 som handler om samarbeid med blant annet barnevernstjenesten, der de nevner vår posisjon i forhold til å kunne observere og avdekke (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Ut fra de spurte i undersøkelsen tolker vi det slik at de ansatte er klar over hvilken rolle de har når det er mistanke om omsorgssvikt og behov for et tverretattlig samarbeid. Vi synes også at det kommer tydelig frem at det er forskjell på assistenter og pedagogers rolle, noe vi mener at det også må være. Vi kan lese at Ped 1- Ped 6, alle ser på sin rolle som den som oppretter kontakt og koordinerer samarbeid med f.eks. barnevern. De er opptatt av å ivareta både barnet, foreldrene og personale. Ass 1 og Ass 2 ser mer på sin rolle som å være den som er i kontakt med barnet for å ivareta dets interesser og behov, og for å opprettholde tilliten til foreldre.

Vi hadde sett for oss at det ville være deltagere som hadde erfaring fra saker som handlet om omsorgssvikt, men vi ble overrasket over at alle utenom en hadde egne erfaringer knyttet til dette. Med tanke på at innhentede data kommer fra ulike barnehager, og i forholdsvis små kommuner, tolker vi dette dithen at dette er et mer utbredt problem enn vi først hadde forestilt oss. Samtidig ser vi at det er hele 60 % i undersøkelsen til Bratterud og Emilsen, som har alvorlig bekymring for at et barn i barnehagen har vært utsatt for omsorgssvikt (Bratterud & Emilsen, 2013).

Når man har mistanker om omsorgssvikt må man gjøre en faglig vurdering på om den er av en slik grad at barnevern skal kobles inn. I så tilfelle har man som ansatt i blant annet barnehage, opplysningsplikt til sosialtjenesten og barnevernstjenesten (Rydjord Tholin, 2015; Kunnskapsdepartementet, 2011) Denne opplysningsplikten er, som nevnt tidligere, nedfelt i § 21 og § 22 i Lov om barnehager. Det er også tydelig at våre deltagere, både Ped 1- Ped 6 og Ass 1- Ass 2, i undersøkelsen kjenner til opplysningsplikten og hva denne innebærer. Men man kan spørre seg selv hvor mye som skal til før man melder videre om et barn man mistenker opplever omsorgssvikt o.l.

Det finnes nok av saker i media som omhandler barn som tydelig har vist tegn på at de lider under omsorgssvikt, der mange voksne både i nærmiljø og ansatte i barnehager/skoler har sett og mistenkt men ikke meldt videre. En av de mest kjente er gjerne «Christoffer saken» som dessverre fikk tragisk utfall (Politiet, 30.12.16).

Disse sakene, mener vi, viser at ansatte i barnehager, skoler osv. fremdeles har en vei å gå når det kommer til og gjør vår plikt i forhold til å melde videre bekymringsverdige forhold. Vi tenker selv at det er nok mange som har alt for høy terskel på og skulle melde fra om mistanker man har. Men ut fra vår undersøkelse viser det seg at kun to av åtte mener det er høy terskel for å ta kontakt med andre instanser ved bekymring. Det er Ass 1 og Ass 2 som sier dette, og da gjør vi oss noen tanker om hvorfor pedagogene mener det er lav terskel og assistentene mener det er høy. Det blir et tolkningsspørsmål, og det kan jo tenkes at assistentene ikke kjenner til all kontakt som er mellom pedagogene/styrer og andre instanser og dermed går i den tro at kontakten ikke er der. Det kan også vise at det er forskjell på grensene til de med høyere utdanning kontra de uten. Kanskje er

forståelsen for viktigheten om å melde fra større hos pedagogene fordi de har mer kunnskap om tematikken? Kunnskap er viktig, men det er ikke bare vi voksne som bør kunne litt om dette. Dette vil vi komme mer innpå i *5.3 Hvordan jobbes det i barnehager, med vanskelige tema og hvordan ser de ansatte på samarbeidet mellom andre etater*

Men hvilke tegn skal vi se etter, hva gjør vi når mistanken kommer og hva går mistanken på? Det er ikke nødvendigvis slik at barna forteller i klartekst hva de opplever og det er mye som ikke er like lett å se. Både Kvello (2015) og Killén (2009) beskriver noen av de ytre tegnene man kan se, alt etter hvilken form for omsorgssvikt det er snakk om. Det at et barn er skittent og lukter vondt, er sultent og sliter med vekt tenker vi er mer naturlig å reagere på med mistanke i omsorgssvikt enn et barn som sliter med kognitiv og motorisk utvikling. Og dette tenker vi er et av de vanskelige tegnene å reagere på. Det kommer nok litt an på i hvilken grad utviklingen ligger etter, men i mange tilfeller så vil det være naturlige grunner til at barnet ligger noe etter. Men igjen føler vi at dette er veldig avhengig av hvordan man er sen / har avvik i utviklingen og med hva.

Man kan med de minste oppleve at de forteller ting rett ut, eller bruker sin egen tolkning av det som skjer (Bratterud & Emilsen, 2013; Killén, 2015). Et eksempel på dette kan være «mannen spruter melk inni munnen min/i ansiktet mitt».

Barna kan også sende signaler gjennom leken. Farger og innhold i tegninger kan gi oss små hint om at vi har med et barn å gjøre som ikke har det så bra. Og her er det det er viktig at vi tør å se, lytte og gi rom for at barna kan få uttrykke seg og fortelle (Killén, 2015).

Vi som barnehagelærere kan være blant de første som barna tør åpne seg for og fortelle sine hemmeligheter til, møter vi barna feil, kan i verste fall konsekvensen være at barnet stenger av og ikke tør åpne seg mer. Barna tester oss og ser hvordan vi reagerer på det de sier, får de da en reaksjon som de tolker som at dette vil vi ikke snakke om så gjør de heller ikke det (Bratterud & Emilsen, 2013).

5.2 Hvordan kan barnehagene samarbeide med andre etater

Vi tenker selv at det å melde fra om og jobbe med mistanker om ulike former for omsorgssvikt, barn i sårbare livssituasjoner, vold osv. er et mye tøffere og vanskeligere arbeidsområde enn f.eks. språkproblemer, motorisk utvikling og lignende. Dette fordi man ved omsorgssvikt og de andre nevnte går mer inni det private i hjemmet. Det er noe foreldrene kan være direkte skyld i og dermed kan føle det som et overtramp, og svekke tillitten og samarbeidet mellom barnehage og hjem. Dette kan være vanskelig å forholde seg til, spesielt i tilfeller der man har en mistanke men kanskje tar feil.

Det føles gjerne mer ufarlig både for ansatte og for foreldre når man tar opp tema som omhandler barnet som foreldrene i utgangspunktet ikke rår over som f.eks. språkvansker.

Et samarbeid mellom barnehager og andre etater vil vi påstå er uunngåelig. Det vil alltid være barn som av andre grunner enn tema her, på en eller annen måte vil ha behov for ekstra hjelp, støtte, tilrettelegging, trening og så videre (Søftestad, 2009). Dette vil vi tro alle har grunnleggende kunnskap om og noe de kjenner seg trygge på og ikke frykter og gjør. Men når man skal forholde seg til og samarbeide med andre etater på grunn av mistanke og/eller avdekking av omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, vil vi si det er enda viktigere med kunnskap om hvordan vi skal opptre og håndtere dette (Bratterud & Emilsen, 2013).

Først og fremst synes vi det er viktig at barnehagene har en handlingsplan som blant annet beskriver hvem man kontakter i hvilke tilfeller (Søftestad, 2009). Vi har også stilt spørsmål til våre deltagere om det finnes handlingsplaner ute i barnehagene som de jobber i og hva denne sier om prosedyre ved mistanke om omsorgssvikt (Vedlegg 3, spm 28). To av åtte har ikke svart og en har lagt igjen kommentar «det får styrer svare på». Med tanke på at dette er et Ja/Nei spørsmål, tolker vi det dithen at utelatt svar mest sannsynlig betyr at de ikke vet om det finnes en eller ikke. Vi reagerer på at to av disse er pedagoger og mener det er burde være en selvfølge at spesielt de vet om og kjenner til eventuelle handlingsplaner i barnehagen. Vi ser også utfra svarene at det er kun en av de spurte som faktisk beskriver prosedyren i hovedtrekk. Hvorfor de resterende ikke har svart på dette kan man bare spekulere i. Det kan tenkes at det er fordi de kjenner til at det finnes en handlingsplan men ikke innholdet i den, eller det kan være at de har latt være å svare på dette fordi det tar kortere tid å skrive «ja vi har en handlingsplan» uten å utdype dette noe mer. Det ser vi kan være en av svakhetene i vår undersøkelse, dette går på validiteten (Ringdal, 2013).

Det kan jo være ulike grunner og faktorer som gjør at man får en mistanke om at et barn lever under forhold som ikke er bra for dem (Killén, 2010). Noen kan være mer tydelige enn andre. I mange tilfeller kan barnet ha en atferd som kan ha bakgrunn i vanskelige forhold hjemme, men samtidig kan det være mange andre forhold som spiller inn. Dette ser vi kan være utfordrende å komme til bunns i og ser på det som naturlig å koble inn andre etater for å prøve å kartlegge bakgrunnen for atferden. Er det forhold hjemme eller er det på bakgrunn av en diagnose av et slag? Fallgruven her kan være at man kobler inn andre etater på feil grunnlag, man melder videre på grunn av «symptomer» uten å prøve å finne utav den egentlige årsaken. Dette kan gjøre videre arbeid vanskelig ved at man kanskje får hjelp til og hanskes med symptomene, men man vil allikevel ikke klare å komme til bunns i utfordringen barnet har nettopp fordi årsaken bak ikke er klarlagt (Killén, 2010).

Når man først har fått en mistanke om at et barn blir utsatt for f.eks. omsorgssvikt hvilke tegn kan man se etter, hva skal man observere og være beviste på i forhold til de ulike situasjonene vi kan komme i?

Ulike situasjoner krever ulike handlinger, et barn som sier mamma roper og kjefter på meg hele tiden, må så absolutt tas på alvor og det må undersøkes videre. Men et barn som forteller om f.eks. noe som klart viser at det blir utsatt for seksuelle overgrep må umiddelbart tas på alvor, det kreves handling raskt for å beskytte dette barnet (Søftestad, 2008). Her må de ansatte i barnehagen selv vurdere alvorlighetsgraden av det de mistenker og/eller opplever. En liten kommentar fra et barn som vekker mistanker tenker vi må gi grunnlag for videre observasjon og dokumentasjon. Er det tegninger som gir uttrykk for noe bør disse oppbevares for videre dokumentasjon om det skulle være nødvendig, i samtale med barn må man skrive ned det som blir sagt og være veldig påpasselig med hvilke spørsmål vi stiller barnet (Bratterud & Emilsen, 2013). Ved bruk av ledende spørsmål kan man faktisk ødelegge for en videre saksgang!

Kommer barnet med et utsagn som gir grunn til å tro at det er utsatt for seksuelle overgrep tenker vi at det er naturlig å melde dette videre med en gang, da dette er noe som kan gjøre alvorlig skade på barnet i en mer alvorlig grad. Det naturlig er å kontakte barnevern, det er også dette som er det mest vanlige og at barnevernet er den instansen som melder videre til politi. Gjennom vår datainnhenting ser vi at noen har gitt tilbakemelding på at det ofte er vanskelig å få kontakt med barnevernet etter kontortid. Vi vil tro at dette er noe som gjelder mange. Det er ikke slik at mistanker og klare signal på alvorlige tilfeller kun blir oppdaget i kontortiden til barnevernet. Mange kommuner har vakt telefoner men det gjelder langt fra alle. Ved mistanke om seksuelle overgrep eller andre akutte situasjoner har man også mulighet å kontakte politiet direkte (Bratterud & Emilsen, 2013).

Et av våre spørsmål går på om de spurte ønsker mer kunnskap og kompetanse om temaer som går på omsorgssvikt, barn i sårbare livssituasjoner, vold osv. Syv av åtte sier at dette ønsker de å lære mer om. Vi har også gitt de alternativer på hvordan de kunne tenke seg å få mer kunnskap / kompetanse. De er ganske samstemt i at det er flere måter de ønsker dette på, og det er et flertall på alle alternativer bortsett fra på oppdatering av faglitteratur, der det kun er to av de spurte som kunne tenke seg dette.

Vist vi nå ser på dette med å ønske seg mer kompetanse og kunnskap opp mot samarbeid med andre etater, tenker vi at det kan være naturlig og en god ide å bruke hverandre for å dele fagkunnskap og erfaringer. Alternativer som vi har listet opp er kurs, foredrag, diskusjonsgrupper, case arbeid, praksisfortellinger og deling av fagkunnskap. Vi ser for oss at et samarbeid på tvers av etatene og barnehagen med f.eks. felles kurs og foredrag, team møter der man diskuterer relevante caser og får

gode diskusjoner på hvordan man håndterer ulike situasjoner, så absolutt kan være med på å styrke og øke både kunnskap, kompetanse og legge til rette for et tettere og bedre samarbeid. Vi tenker også at en god dialog og et samarbeid uavhengig av enkeltsaker kan være med å gjøre det enklere å ta kontakt og diskutere, spør om råd og veiledning, når man er usikre på hva man skal gjør (Killén, 2010; Sjøftestad, 2008; Sjøftestad, 2009).

Vi ser på det som viktig at man kan ha en dialog med andre etater utenom ved spesifikke enkeltsaker. Dette ser vi også i vår undersøkelse at det faktisk er. Syv av åtte svarer at de har kontakt og bruker andre etater til råd og veiledning og at dette gjør det enklere å ta kontakt.

5.3 Hvordan jobbes det i barnehager med vanskelige tema og hvordan ser de ansatte på samarbeidet mellom andre etater

Vi kan lese ut fra vår undersøkelse at mange opplever et godt samarbeid med både barnevern og andre etater. Noen etterlyser mer fagmøter, kurs og foredrag, mens andre syns de har god og tett dialog. Det blir også nevnt at det oppleves person avhengig, om man kjenner noen i barnevernet, om man har god dialog eller ikke. Dette er nok veldig variabelt ut fra hvilken kommune man jobber i. Vi kan se at noen har et mye større fokus på arbeid med tema som omhandler omsorgssvikt og seksuelle overgrep, og vi tror at de som opplever et godt samarbeid er de som har fokus på og arbeider jevnt gjennom året med denne typen problematikk.

Vi tenker at det å gi barna informasjon om hva som er greit og ikke greit, og opplyse på barnas nivå om hvordan ting og forhold bør være rundt dem, kan være med på å hjelpe barna å fortelle når ting ikke er som det skal være. Her er det viktig å tilpasse eventuelle opplegg etter barnas alder og man må være bevisst på at barna uttrykker seg på ulike måter alt etter hvor gamle de er. Det er også viktig at man er bevisst på hvordan man opptrer i møte med et barn som forteller noe de har opplevd som de ikke burde (Bratterud & Emilsen, 2013). Det er også slik at ofte blir barn utsatt for overgrep før de er 7 år (Bratterud & Emilsen, 2013), men vi har inntrykk av at overgrepene gjerne ikke blir avdekket før barna blir eldre. Vi har tro på at det kan hjelpe barn å fortelle tidligere om de lærer tidligere hva som er lov og ikke lov. Vi vil også si at dette viser viktigheten av at vi er oppmerksomme og lyttende ovenfor de signaler og små tegnene barna sender oss. Og ikke minst viktigheten av å melde videre, som vi er pliktet, til ved en mistanke.

Når vi studerer resultatet av vår undersøkelse ser vi at fem av åtte svarer at det jobbes med tema som omhandler sårbare livssituasjoner inn mot barna (Vedlegg 3 spm. 22). Videre spør vi hvordan de jobber med dette (Vedlegg 3 spm 23) og her ser vi mye bra og ser på det som gode tips vi selv kan ta med oss videre. Det blir brukt mye bøker der både Kreftforeningens ulike bøker er nevnt og Rikke

Mølbak m.fl. sine bøker om psykolog for barn 4-8 år. Venneserien og Nelly og Hamsa bøkene er også noen av de som blir trukket frem som aktuelle gode bøker. Selv vil vi nevne boken «Jeg er meg, min meg» som har en veileder til oss voksne på hvordan man kan bruke de forskjellige kapitlene i forhold til barna. En av deltagerne nevner også at de har samarbeid med barnepsykolog som er inne i barnehagen og jobber med tema sammen med dem. Vi vil tro at dette er ikke noe som er vanlig og heller ikke så enkelt å få til, spesielt på mindre steder. Vi tenker også at det kanskje er mer aktuelt å trekke inn en slik fagperson i forbindelse med temamøter, foredrag og lignende, for de ansatte.

Vi selv synes at arbeidet med informasjon i barnehager rundt dette, godt kan være et samarbeid mellom barnehagen og foreldrene. I punkt 2.5.2 *Foreldresamarbeid* har vi tatt med et utdrag fra St.meld.41 som handler om kvalitet i barnehagen. Denne sier noe om hvor viktig det er med informasjonsflyt mellom hjem og barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009). Vi ser viktigheten av god informasjon og dialog med foreldrene. Både Killén (2012) og Sjøvik (2007) skriver om viktigheten av en god dialog med foreldrene for at de skal kunne kjenne seg trygge på at barna har det bra og at deres behov er oppfylt. For oss er det naturlig å si at det å jobbe med vanskelige tema i barnehagen kan være med på å øke tryggheten på at vi ønsker å jobber for at barna skal ha det trygt og godt både i barnehagen, hjemme og på andre arenaer.

Vi tenker at når man jobber med vanskelige tema, kan det være ekstra viktig med et godt samarbeid. Det er naturlig å tro at det å jobbe med slike tema kan føre til at barna ønsker å snakke om dette både i barnehagen, men også hjemme. Da mener vi at det kan være fint for både foreldrene at de både er forberedt på at det kan komme spørsmål, men også at de selv kan ha fått grundig informasjon om det man jobber med og gjerne tips og råd om hvordan man snakker videre om det hjemme om barna ønsker dette.

Vi ser for oss flere mulig måter å samarbeide med foreldrene på dette området. Man kan ha foreldremøter der man diskuterer tema som kan jobbes med i barnehagen, der foreldrene også får mulighet å komme med innspill. Videre kan man ha temakvelder der man inviterer ulike etater som kan informere om sine erfaringer og kunnskap om ulike tema, og hvordan foreldre kan møte barna sine i samtale når barna ønsker dette. Temakveldene kan arrangeres på ulike måter både i form av foredrag, case arbeid m.m.

Det er også viktig med informasjonsflyt om hvordan man jobber med dette inn mot barna. Dette kan gjøres både i form av grundige informasjonsskriv eller som tema på foreldremøte der de ansatte informerer om hva de skal snakke med barna om og hvordan de skal gjøre dette. Vi vil tro det er sannsynlig at det vil være foreldre som kan reagere negativt på dette. Dette kan det være flere grunner til, og en av dem kan være at foreldre selv synes dette er vonde og vanskelige tema og at de

ønsker å skjerme barna sine. Det kan oppleves feil for enkelte at man skal snakke med små barn om seksualitet f.eks. Det er lett å tenke at dette er viktig å snakke om barna om, men det er ikke alltid like lett og faktisk gjør det.

I dette arbeidet tenker vi at det er godt å ha kunnskap om de fire fasene, magefølelse - observasjon – dokumentasjon – melding videre, som man kan jobbe seg gjennom fra man får den vonde magefølelsen til melding videre til barnevern og/ eller politi (Lehn, 2009, i Bratterud og Emilsen, 2013). Når man får en dårlig magefølelse så er det som regel en grunn bak dette, og man skal ikke legge denne vekk. Det og da starte med observasjoner og gjøre notat for videre dokumentasjon kan være med på å hjelpe til å avdekke f.eks. omsorgssvikt. Å undersøke videre en mistanke som viser seg å være feil er etter vår mening bedre enn å avvise en magefølelse som senere viser seg å stemme.

5.4 utfordringer man kan støte på innad i personalgruppen og i foreldresamarbeidet

Vi kjenner mange som jobber i barnehage og som viser interesse for det at vi skal skrive bachelor oppgave. Mange har spurt hva vi skriver om, og selv om dette blir utsagn basert på uformelle samtaler og dermed ikke er pålitelige nok velger vi allikevel å nevne det da vi synes dette er interessant. De lytter, er interesserte og synes det er spennende tema, men så kommer noen kommentarer som gjentar seg og som vi har tenkt gjenspeiler litt holdninger rundt om. «Uff det er tøft tema», «åh... DET hadde ikke jeg orket å skrive om», «Oj, ja det er viktig, men heldigvis sjeldent vi ser slikt». Hvorfor viser ikke disse igjen i undersøkelsen vår? Utfra den så har de fleste erfaringer med saker knyttet til omsorgssvikt, mens i diskusjoner med andre, både pedagoger, faglærte og ufaglærte så får vi inntrykk av at dette ikke skjer rundt oss. Noe vi har vanskelig for å tro. En annen ting vi undrer oss over når vi får slike tilbakemeldinger er: hvordan de forholder seg til problematikken når de er sammen med barn? Hva sier de om et barn forteller noe urovekkende? Møter de da barna på samme måte, med samme kroppsspråk som vi kunne observere?

Dette tenker vi kan bli en stor utfordring når vi ser på personal samarbeid. Vi alle har ulike holdninger og meninger om hvordan vi skal gjøre ting (Gottvassli, 2015), hva skal vi reagere på og hva vi ser på som mindre alvorlig og som ikke gir grunnlag for videre observasjon f.eks. Slike ulikheter oss i mellom kan skape uenigheter om alvorlighetsgrad av det man hører, ser eller opplever. Vi har ulike erfaringer og bakgrunn og dette kan føre til at det kan oppstå persepsjonskonflikter, som går nettopp på disse ulikhetene (Gottvassli, 2015).

Det kan også være at noen i personalet kjenner familien, eller er i familie, til et barn man bekymrer seg for, og er uenige i hvordan man skal reagere. Dette kommer også frem blant svarene vi har hentet inn fra vår undersøkelse. Der nevner man også frykt for trusler og represalier om man melder videre en bekymring.

Vist man frykter trusler fra kollegaer, er dette noe som raskt må tas med styrer i tillegg til den bekymringen man går med. Vi kan ha forståelse for at det er vanskelig å melde videre når man frykter for noe rundt seg selv og egen familie. Men det er viktig å vite hvilket ansvar vi har i forhold til opplysningsplikten. Har vi en mistanke er vi pliktige å melde videre, i følge opplysningsplikten som vi har nevnt tidligere (Bratterud & Emilsen, 2013).

Selv om vi ser utfra undersøkelsen at de spurte har kunnskapen om hva som ligger i omsorgssvikt og barn i sårbare livssituasjoner, har vi allikevel en mistanke om at mange er usikre på hva de skal gjøre når de plutselig står i situasjonen. Det er, som nevnt tidligere, deltagere i undersøkelsen som har unnlatt å svare på om de har handlingsplaner i barnehagen. Dette er etter vår mening bekymringsverdige og for oss viser det at det ikke snakkes nok om de alvorligste sakene man kan komme utfor. Så kan man spørre seg hvorfor det er slik? Det kan være flere årsaker til dette. En av dem kan være dårlig kommunikasjon i personalgruppen, vi ser på det som naturlig at pedagogisk leder eller styrer er den som er ansvarlig for at personalet kjenner til eventuelle handlingsplaner og er beviste på sin egen rolle om de opplever saker som må meldes videre.

En annen utfordring som vi kan støte på i forhold til foreldresamarbeid, er når man har en bekymring som man må drøfte med foreldrene. Her må man nok trå varsomt og være godt forberedt slik at man kan ta dette opp på en mest mulig skånsom måte både for foreldrene sin del og ikke minst for barnet sin del. Man kan nok oppleve foreldre som føler det som et angrep om man tar opp bekymringer som f.eks. går på foreldrerollen og dens negative innvirkning på barnet. Men i bunn er det barnets beste som må og skal være det viktigste. Dette ser vi også i undersøkelsen vår at respondentene er opptatt av. På spørsmål 10 i vedlegg 3, stiller vi spørsmål om hva som er grunnsteinene for et godt foreldresamarbeid. Gjentakende svar er gjensidig respekt, tillit og alltid interessen for barnets beste. De verste konfliktene kan da være når man har stor uenighet om hva som faktisk er barnets beste. Det vil alltid være slik at foreldrene kjenner sine barn best, men det er ikke dermed sagt at de alltid vet hva som er best for barnet sitt. Om man opplever å ha en bekymring der man møter sterk motstand fra foreldrene, må man se på det faglige. Vi har mer fagkunnskap og vist denne tilsier i tillegg til observasjoner og dokumentasjon at her er det forhold som må jobbes med og foreldrene nekter, så kan dette anses som en form for omsorgssvikt (Killén, 2015), og etter vår mening vil da opplysningsplikten tre i kraft. Det kan være forebyggende å ha tidlig åpen og god dialog med

foreldrene. Det er nemlig slik at begge parter har et kroppsspråk som den andre kan lese. Dersom du går rundt for lenge med dine mistanker og bekymringer for et barn, er dette noe som kan gjenspeile seg i den daglige kontakten du har med foreldrene. Dette kan igjen gjøre at foreldrene vil kjenne seg utrygge på sin rolle, og at de dermed inntar en forsvarsposisjon når du senere kaller de inn til en foreldresamtale, som kan ødelegge for videre samarbeid.

6.0 Avslutning

Det har vært en spennende og lærerik prosess å jobbe gjennom denne høsten med et slikt tema som vi har i denne oppgaven. Det å skulle jobbe med vanskelige tema i barnehagen og hvordan man kan samarbeide med andre etater er noe vi hele tiden har tenkt er viktig. Men på veien frem mot dette resultatet har vi fått enda mer forståelse for hvorfor dette må jobbes mer med, både innad i barnehagen, og i samarbeid med andre etater. Det er alt for mange barn som blir utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, noe også de mange sakene i media det siste året viser oss. Samtalen med barna og opplysning om hva som er greit og ikke, er så viktig. Det er vår jobb som barnehagelærere å se disse barna, lese signalene de gir oss, hjelpe de å få tilpasset kunnskap så de selv kan forstå at ting de opplever kanskje ikke skal være slik som de er.

Vi har erfart gjennom vår undersøkelse at dette blir jobbet mer med i barnehagene enn vi hadde sett for oss, og dette er selvfølgelig veldig bra. Men vi tror allikevel at vi kan gjøre veldig mye mer. Vi tror nok at det fremdeles er mange ansatte i barnehager rundt om som ikke ønsker å jobbe med dette, fordi det er vanskelige og vonde tema, man kan være redd for å ta feil. Men vi ønsker heller at man skal begynne å tenke at det er verre for barna som lever med dette, enn det er for oss å snakke om det. Og vi tror at økt kunnskap og fokus vil gjøre jobben med å snakke og jobbe med dette enklere

Dette opplevde vi selv i startfasen med denne oppgaven. Vi satt hjemme hos en av oss og jobbet med dette og snakket om nettopp det med hvor viktig det er å snakke med barna sine og være åpne om vanskelige tema. Vi skulle ønske det var noe veldig mange flere gjør. Rett etterpå kommer barnet til den ene av oss, på 9 år, hjem fra skolen. Vi fortsetter med vårt, og barnet spør etter litt hva vi skal skrive om i oppgaven vår. Vi ser på hverandre og mor svarer unnvikende at vi skal skrive om hvordan vi kan hjelpe barn som ikke har det så bra. Selv om svaret gav barnet mulighet til å stille nytt spørsmål, var barnet fornøyd og spurte ikke mer. Vi ble sittende med en følelse av og virkelig møte oss selv i døren. Her skal vi skrive om blant annet hvordan man kan jobbe med å snakke med barn i barnehager om vanskelige tema, også klarer vi ikke svare ærlig til vårt eget barn fordi vi synes det er vanskelig! Vi tror at dette er noe som gjenspeiler seg i mange familier, og i samtale med andre rundt oss opplever vi at det er få som snakker åpent med barna sine om vanskelige tema som

omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Senere i denne perioden med dette arbeidet, har vi begge hatt samtaler med våre barn om disse temaene. Det at vi har jobbet så mye med dette, lest både pensum og diskutert med andre har gjort det mye enklere å snakke om det. Både fordi vi har økt egen kompetanse om selve temaene, men også det at vi er blitt mye tryggere og har tilegnet oss kunnskap om hvordan vi kan snakke med barna om det. Dette vil vi si viser tydelig hvorfor det er så viktig med åpenhet og kunnskap både i barnehagene og inn mot foreldrene og barna.

Litteraturliste

- Bratterud, Å., & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila - barnehagens vei fra magefølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gottvassli, K. Å. (2015). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Forståelse, beskrivelse og forklaring - innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høgskoleforlaget.
- Killén, K. (2009). *Sveket I - Barn i risiko- og omsorgsituasjoner* (4.. utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2010). *Sveket II, Ansvar og (be)handling* (4. utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen - samspill og tilknytning* (1. utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner - forebygging er alles ansvar* (3. utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2015). *Sveket I, Risiko og Omsorgsvikt - et helseproblem og tverrfaglig ansvar* (5. utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2008-2009). *St.mld. 41 Kvalitet i barnehagen*. Oslo: Akademika .
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i Risiko - skadelige omsorgsituasjoner* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og Mangfold - samfunnsvitenskaplig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rydjord Tholin, K. (2015). *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sjøvik, P. (2007). *En Barnehage for alle* (2.. utg.). (P. Sjøvik, Red.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Sosial- og Helsedirektoratet. (2003). *Seksuelle overgrep mot barn - en veileder for hjelpeapparatet*. Oslo: Sosial- og Helsedirektoratet i samarbeid med Barne- og Familiedepartementet.
- Søftestad, S. (2008). *Avdekking av seksuelle overgrep - veier utav fortielsen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Søftestad, S. (2009). *Seksuelle overgrep - fra privat avmakt til tverretattlig handlekraft* . Oslo: Universitetsforlaget.

Politiet. (2016,30.12) Vestfold Politidistrikt, Christoffer Khile saken er ikke lukket. Hentet fra https://www.politi.no/vestfold/aktuelt/nyhetsarkiv/2010_10/Nyhet_9095.xhtml

Politiet. (2016, 20.12). Hordaland politidistrikt, Operasjon Dark Room. Hentet fra: https://www.politi.no/hordaland/aktuelt/nyhet_16463.xhtml

Vedlegg 1: Pilot – intervjuguide til e-post intervju

* Kva syns de om det arbeidet som barnehagane gjere i dag? Burde det vore meir trykk på å jobbe med dette i barnehagane eller er det "greit" at dette ikkje blir jobba meir med før borna blir eldre?

* Kva tenkjer de om terskelen for å melde fra om mistanke? Har de eit inntrykk av at barnehagar vegrar seg for å ta kontakt før dei er heilt sikre eller opplever de at dei tek kontakt når mistanken er der?

* Vist barnehagane hadde hatt større fokus på dette i kvardagen og jobba meir med korleis ein kan avdekke, og hatt endå meir kunnskap om tegn på seksuelle overgrep, trur de vi då hadde hatt mogleheit til å avdekke fleire overgrep og oppdaga overgrep tidlegare?

* Har de eit inntrykk av at enkelte/mange i barnehagar kanskje har ei litt naiv holdning til temaet? "dette skjer ikkje her" type holdning?

* Har de mulighet til å gje nokre tall i forhold til seksuelle overgrep i kommunen?

* Er samarbeidet mellom barnevern og barnehage der gjennom heile året når det gjeld dette temaet, eller er det kun ved avdekking at det er eit samarbeid?

* Er det noko meir de tenkjer kan være relevant for oss som de ynskjer å informere oss om rundt arbeidet med seksuelle overgrep?

Vedlegg 2: Informasjonskriv

Hei

Vi er to studenter på barnehagelærer linja, ved Høgskulen i Sogn og Fjordane som nå er i gang med vår bachelor oppgave. Vi ønsker å se nærmere på det tverretatlige samarbeidet barnehage har i forhold til temaet omsorgssvikt. Vi ønsker å se nærmere på hvordan pedagoger og styrer i barnehagen opplever dette samarbeidet, og i hvilken grad det blir arbeidet med. I den anledning vil vi rette en forespørsel mot deg som styrer og ansatte i din barnehage, om å bruke noen minutt på en svare på vår spørreundersøkelse. Undersøkelsen vil være 100% anonym og går ut til ulike barnehager i forskjellige kommuner. Vi vil også anonymisere alle svar og alle informanter i oppgaven, dvs vi gir ikke opplysninger om hvilke barnehager undersøkelsen er rettet mot. Dette vil være til stor hjelp for oss og vår oppgave.

Vi håper at du som styrer kan videre formidle denne mailen til dine ansatte og at dere ønsker å besvare undersøkelsen så snart som mulig og innen 31.10.16

Link til undersøkelsen :

<https://www.onlineundersokelse.com/s/87c0f7a>

Skulle det være behov for mer informasjon eller lurer dere på noe angående spørreundersøkelsen, kan du ta kontakt med oss på mailadresse:

xxxxxxxx@xxxxxx

eller

xxxxxxxx@xxxxxx

telefon: xxxxxxxxxx eller xxxxxx

du kan og ta kontakt med vår veileder ved Høgskulen i Sogndal, xxxxxxx xxxxxxx på xxxxxx@xxxxxx

På forhånd takk

Vedlegg 3: Spørreundersøkelsen

Tverretatlig samarbeid

Bakgrunnsinformasjon

1. Alder *

Vennligst velg

2. Kjønn *

Vennligst velg...

3. Høyeste fullførte utdanning *

Vennligst velg...

4. Har du videreutdanning? *

ja

nei

5. Hvis JA på forrige spørsmål, hvilken videreutdannig har du? Spesifiser (Hvis NEI på forrige spørsmål, gå videre til neste)

6. Hvor mange år har du jobbet i barnehage? *

0-2 år

3-5 år

6-9 år

10-15 år

15-20 år

21 år +

Begrepsavklaring og tverretatlig samarbeid

7. Hva legger du i begrepet omsorgsvikt? Gi en kort forklaring

8. Hva legger du i begrepet "sårbar omsorgssituasjon"? Gi en kort forklaring

9. Har du erfaring med "saker" knyttet til omsorgsvikt der det har vært behov for et samarbeid mellom barnehagen og barnevern og/eller andre instanser? *

ja

nei

10. Hva tenker du er grunnsteinene for et godt foreldresamarbeid?

11. Hva tenker du kan begrense samarbeidet og informasjonsutveksling med barnevernet? Gi en kort forklaring

12. Hvordan vil du beskrive din rolle når det er behov for tverretattlig samarbeid? (med foreldre, eller andre instanser)

13. Hvordan ser du på din rolle i samarbeid med foreldre og barnevernet (eller andre instanser) når

A: Det er mistanke om omsorgssvikt?

B: Det er avdekt omsorgssvikt?

14. Kan du gi eksempel på din rolle som omsorgsperson for barnet i punktene A og B i spørsmålet over?

A: ved mistanke

B: ved avdekking

15. Er det kun ved mistanke om omsorgssvikt eller andre bekymringer vedrørende barn at det blir opprettet kontakt?

ja

nei

16. Viss nei på forrige spørsmål, hvordan er samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet gjennom året? Viss ja, kan du forklare hvorfor det ikke er mer samarbeid? (svar kun på gjeldende alternativ for deg)

Nei

Ja

17. Opplever du at et er tett nok samarbeid med barnevernet eller kunne du tenke deg at et var et større samarbeid? Grunngi.

18. Bruker dere med barnevernet, PPT, BUP eller andre instanser gjennom året til å søke råd og veiledning i fht spørsmål/mistanker om omsorgssvikt eller anna? Grunngi gjerne.

19. Hvilke "saker" er det vanlig at dere drøfter med barnevern eller andre instanser uten samtykke eller informert samtykke med foreldrene? Vennligst grunngi.

20. Har dere prosedyrer for hvordan og ved hvilke "saker" dere søker råd og veiledning?

ja

nei

21. Har det mest betydning å opprette samarbeid med utgangspunkt i barnet eller er det mest fokus på å opprettholde et godt samarbeid med foreldrene? Vennligst grunngje.

22. Arbeider dere med tema som omhandler sårbare omsorgssituasjoner oppimot barna?

ja

nei

23. Viss ja på forrige spørsmål, hvordan jobber dere eventuelt med dette? (eks; skjønnlitterære bøker under samlingsstund og samtaler o.l.) Dersom nei, vennligst gå videre.

24. Kunne det vere aktuelt å jobbe mer opp mot barna om dette temaet?

ja

nei

25. Kunne du ønske å få mer kunnskap/kompetanse om hvordan man kan jobbe med dette temaet opp mot barn?

ja

nei

26. Hvis JA på forrige spørsmål, hvilke av disse metodene vil du kunne lære av for å tilgene deg mer kunnskap/kompetanse? Flere valg mulig

Kurs

Diskusjonsgrupper

Case arbeid

praksisfortellinger

deling av fagkunnskap

oppdatering av faglitteratur

foredrag

27. Opplever du at det er høy eller lav terskel for å kontakte andre instanser for råd, hjelp, veiledning eller ved mistanker om omsorgsvikt?

Høy

Lav

28. Har dere en handlingsplan og hva sier denne om prosedyre ved mistanke om omsorgsvikt?

Taushetsplikt og opplysningsplikt

29. Hva legger du i begrepet taushetsplikt? Vennligst spesifiser.

30. Hva legger du i begrepet opplysningsplikt? Vennligst spesifiser.

31. Har du noen gang vert i et dilemma der du må veie taushetsplikt og opplysningsplikt opp mot hverandre?

ja

nei

32. Dersom ja å forrige spørsmål: hvor ligger din lojalitet? (viss nei, vennligst gå videre)

33. Opplever du at det kan oppstå konflikter innad i personalet når det kommer til å skulle kontakte andre etater eller ikke? Kom gjerne med eksempel

34. Har du opplevd støtte eller motstand fra styrer/andre pedagoger når du er bekymret og ønsker å ta kontakt med andre etater for råd/veiledning knyttet til om bekymring gir grunnlag for melding av "sak" til barnevernet. Kom gjerne med eksempel

35. Opplever du at taushetsplikta kan gjør det vanskelig å kontakte andre etater for råd/veiledning i bekymringsaker?

Ja

nei

36. Opplever du at det er taushetsplikten eller opplysningsplikten som er rådende ved mistanke om omsorgsvikt i barnhagen?

Kryss JA for taushetsplikter rådende

Kryss NEI for opplysningsplikt er rådende

ja

nei

Vi takker for at du tok deg tid til å delta på denne undersøkelsen.

» [Redirection to final page of Online Undersøkelse](#)

